

**Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»**

КРОПИВНИЦЬКИЙ МИКОЛА ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 342.951:[349.3-624](477)

**БЮДЖЕТНЕ ТА ПОЗАБЮДЖЕТНЕ ФІНАНСУВАННЯ
СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ:
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
Остапенко Олексій Іванович,
Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут права, психології
та інноваційної освіти, професор кафедри
адміністративного та інформаційного права

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Суббот Анатолій Іванович
професор кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова;

кандидат юридичних наук, професор
Назар Юрій Степанович
Львівський державний університет внутрішніх
справ, директор інституту з підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції.

Захист відбудеться «11» січня 2021 р. о 14-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.052.19 у Національному університеті «Львівська політехніка» (79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1-3, аудиторія 301 XIX навчального корпусу)

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету «Львівська політехніка» (79013, м. Львів, вул. Професорська, 1)

Автореферат розісланий «10» грудня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. П. Бортник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах поширення глобальних тенденцій та кризового стану моделей соціального забезпечення перед більшістю держав світу постала проблема необхідності змінити засади розвитку й функціонування інституту фінансування соціального забезпечення своїх громадян. В Україні орієнтація на періодичне впровадження часткових змін у соціальній сфері призвела до згорання темпів позитивного розвитку її фінансування та консервування перехідного періоду від минулої адміністративно-директивної системи на засадах панування державної власності, директивного планування, всеохопної державної монополії, заборони приватного підприємництва й відсутності конкуренції до ринкової економіки із приватною власністю, наявним середнім класом та достатнім рівнем соціального забезпечення населення. У сучасних умовах ефективність фінансування соціального забезпечення в будь-якій країні значною мірою визначається станом національного інституційного середовища, найважливішими складовими якого є формальні інститути та інституціональні структури, які виникли в ході соціальної еволюції і наразі утворюють складну систему функціонування бюджетних і позабюджетних фондів, які забезпечують здійснення відповідного фінансування. Повноцінний адміністративно-правовий статус зазначених фондів є необхідною умовою прогресу фінансування соціального забезпечення громадян. Наведені аргументи підтверджують значущість обраної тематики, її теоретико-прикладне значення.

Сформульовані у дисертаційній роботі теоретичні висновки, практичні рекомендації та інші результати дослідження ґрунтуються на працях українських учених-правознавців, зокрема В. С. Андрєєва, Н. Б. Болотіної, Л. К. Воронової, О. В. Зварича, М. І. Іншина, О. І. Кульчицької, Н. П. Коробенко, Т. В. Кравчук, М. П. Кучерявенка, Е. М. Лібанової, О. В. Макух, К. Ю. Мельника, С. М. Прилипка, І. М. Сироти, А. М. Слюсара, О. В. Тищенко, М. Ю. Федорова, В. Ш. Шайхатдінова, І. І. Шамшиної, О. М. Ярошенко і зарубіжних учених і дослідників у сфері права та інших сферах гуманітарного знання Г. Еспінг-Андерсена (Gøsta Esping-Andersen), Я. Корная (János Kornai), Х. Пальме (Joakim Palme), Пола Пірсона (Paul Pierson), Р. М. Титмусса (Richard Morris Titmuss), В. Тімонен (Virpi Timonen), Мауріціо Феррери (Maurizio Ferrera) й Н. Фергюсона (Niall Campbell Douglas Ferguson) та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконувалася на кафедрі адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» в межах наукового напрямку «Адміністративно-правові проблеми реформування правової системи України» та науково-дослідної роботи «Адміністративно-правове забезпечення захисту прав людини і громадянина в умовах інформаційного суспільства» (державний реєстраційний номер № 0116U004099).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в аналізі юридичної природи та проблемних аспектів фінансування соціального забезпечення населення України з огляду на найкращі здобутки світового досвіду соціального забезпечення населення. Для досягнення вказаної мети дослідження були поставлені такі *завдання*:

- розкрити наукове поняття та юридичний зміст інституту фінансування соціального забезпечення громадян України в адміністративно-правовому аспекті;

- з'ясувати правові підстави, обсяг, джерела та суб'єктів фінансування соціального забезпечення;

- визначити зміст поняття та складові елементи механізму правового регулювання бюджетного й позабюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України;

- окреслити адміністративно-правовий статус цільових бюджетних і позабюджетних фондів у системі фінансування соціального забезпечення населення України;

- сформулювати концептуальну модель вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення в Україні з урахуванням конкурентних переваг і недоліків існуючих світових моделей фінансування соціального забезпечення населення, а також відповідні цій моделі рекомендації та пропозиції про внесення змін до чинного законодавства для вдосконалення характеристик адміністративно-правового статусу суб'єктів фінансування соціального забезпечення зокрема та якісної трансформації інституту соціального забезпечення в Україні загалом.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України.

Предметом дослідження є бюджетне та позабюджетне фінансування соціального забезпечення населення України з погляду його адміністративно-правового регулювання.

Методи дослідження, що використовувалися в процесі здійснення дисертаційного дослідження, були обрані відповідно до мети і завдань дослідження, з урахуванням його об'єкта та предмета. Були використані такі групи методів наукового пізнання – світоглядні, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ, зокрема:

- діалектичний метод дав змогу виявити основні закономірності концептуального розвитку основ правового регулювання фінансування соціального забезпечення населення на різних історичних етапах розвитку державних утворень на теренах сучасної України та в зарубіжжі (*підрозділ 1.1*);

- формально-логічні методи – аналіз, синтез, індукція, дедукція, сходження від конкретного до абстрактного та від абстрактного до конкретного – дозволили сформулювати поняття соціального забезпечення, фінансування соціального забезпечення, механізму фінансування соціального забезпечення населення України, дослідити специфіку спільних і відмінних рис бюджетного й поза-

бюджетного фінансування соціального забезпечення (*підрозділи 1.4, 1.5, 2.1, 2.2*);

– системний метод дав змогу дослідити інститут фінансування соціального забезпечення населення як єдине ціле із узгодженим функціонуванням бюджетної й позабюджетної його складових (*підрозділи 2.1, 2.2*);

– системно-структурний метод застосовувався для наукового пізнання юридичної природи фінансування соціального забезпечення населення України, його змісту й характеру, розкриття особливостей суб'єктів фінансування соціального забезпечення населення України, а також особливостей функціонування його бюджетних та позабюджетних форм (*підрозділи 1.6, 2.1, 2.2*);

– історико-правовий метод використовувався для розкриття генезису фінансування соціального забезпечення, аналізу еволюції розуміння сутності й характеристик та тенденцій розвитку інституту фінансування соціального забезпечення населення України (*підрозділ 1.1*);

– порівняльно-правовий метод – для дослідження національного законодавства та законодавства іноземних держав, що врегульовує відносини, пов'язані з фінансуванням соціального забезпечення населення, процес становлення моделей фінансування в зарубіжних країнах (*підрозділ 2.3*);

– функціональний метод дозволив дослідити повноваження цільових бюджетних і позабюджетних фондів у системі фінансування соціального забезпечення громадян України (*підрозділи 2.1, 2.2*).

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертація є одним із перших в українській юридичній науці комплексним науковим дослідженням, в рамках якого здійснено авторський, оригінальний за змістом системний розгляд теоретичних і практичних аспектів бюджетного й позабюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України в адміністративно-правовому вимірі. На основі проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень, висновків та пропозицій, що виносяться на захист:

уперше:

– запропоновано дефініцію поняття «механізм правового регулювання бюджетного й позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України»: сукупність законодавчо закріплених елементів, які характеризують діяльність суб'єктів соціально-забезпечувальних відносин, реалізація яких передбачає належне бюджетне чи позабюджетне фінансування соціального забезпечення населення України;

– шляхом порівняння й синтезу концептуальних підходів до класифікації галузевих і міжгалузевих принципів системно визначені й охарактеризовані принципи фінансування соціального забезпечення населення України, відмежовані від суміжних принципів права соціального забезпечення, фінансового права, фінансової діяльності, публічної фінансової діяльності;

– теоретично й практично обґрунтовано можливість розгляду держави як особи публічного права в якості самостійного суб'єкта – поряд з іншими – фінансування соціального забезпечення громадян;

удосконалено:

– періодизацію розвитку інституту фінансування соціального забезпечення населення на теренах сучасної України шляхом ревізії формаційного підходу й розгляду еволюції інституту фінансування соціального забезпечення населення крізь призму загальноцивілізаційного підходу;

– критерії розмежування понять «соціальний захист» і «соціальне забезпечення»;

– дефініції понять «фінансування соціального забезпечення», «джерело фінансування соціального забезпечення»;

– класифікацію суб'єктів фінансування соціального забезпечення населення України;

– класифікацію моделей фінансування соціального забезпечення населення шляхом розгляду як повноцінних практик фінансування соціального забезпечення східноєвропейського та конфуціанського патернів (концептуальних моделей), а також розгляд як окремого повноцінного випадку («кейсу») «чилійського дива» в світовій історії моделювання фінансового забезпечення населення;

набули подальшого розвитку:

– положення щодо історико-правового генезису інститутів опіки та соціального забезпечення на теренах України;

– концепції кодифікації соціально-забезпечувального законодавства України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки та рекомендації, а також пропозиції, які в ній містяться, мають безпосередню практичну спрямованість і можуть бути використані:

а) у *науково-дослідній сфері* – для подальшого розвитку положень науки адміністративного права щодо інституту фінансування соціального забезпечення населення в адміністративно-правовому аспекті, опрацювання й подальшої розробки теоретико-методологічних та практичних проблем правового регулювання його бюджетної й позабюджетної форм;

б) у *законотворчій діяльності* – при підготовці пропозицій щодо внесення змін до чинного адміністративного й фінансового законодавства України з метою удосконалення правового регулювання відносин у сфері фінансування соціального забезпечення населення, зокрема, для вдосконалення нормотворчої роботи Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства фінансів України та інших державних органів, які беруть участь у регулюванні бюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України;

в) у *правозастосовній діяльності* – у практичній діяльності державних і місцевих органів публічної влади в процесі фінансування соціального забезпечення;

г) у *навчальному процесі* – при викладанні навчальних дисциплін «Адміністративне право України», «Муніципальне право України», «Фінансове право України», «Бюджетне право України», дисциплін, пов'язаних з державним управлінням, а також при підготовці відповідних підручників і навчальних посібників із зазначених дисциплін (*акт ПВНЗ «Львівського університету бізнесу*

та права» про впровадження дисертаційного дослідження Кривницького М. О. від 01.11.2019; довідка Національного Університету «Львівська політехніка» про використання в навчальному процесі результатів дисертаційного дослідження Кривницького М. О. від 25.06.2020 № 67-01-961).

Особистий внесок здобувача полягає в розкритті особливостей адміністративно-правового аспекту бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України. Дисертація є самостійним дослідженням, містить власні авторські висновки і практичні рекомендації на основі аналізу наукової літератури, чинного законодавства України, а також міжнародних нормативно-правових актів. Використані тези та наукові праці інших авторів як теоретична основа зазначені в посиланнях на них.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження обговорювались на засіданні кафедри адміністративного й інформаційного права Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка».

Одержані в рамках дисертаційного дослідження висновки та узагальнення отримали апробацію у виступах автора на: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики» (на вшанування пам'яті Ганса Гросса) (29 січня 2016 р., м. Львів); ІХ Всеукраїнській науковій конференції «Теорія та практика сучасної юриспруденції» (15 жовтня 2016 р., м. Харків); науково-практичній конференції «ІТ право: проблеми і перспективи розвитку в Україні» (18 листопада 2016 р., м. Львів); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики» (7–8 грудня 2018 р., м. Одеса).

Публікації. Основні положення та висновки дисертації знайшли відображення в 11 наукових публікаціях, зокрема, у 6 наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, 1 статті у наукових періодичних виданнях інших держав та 4 тезах доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження і включають анотацію, вступ, два розділи, які включають десять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 251 сторінка, з них основного тексту – 192. Список використаних джерел налічує 396 найменувань, додатки на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її зв'язок із науковими програмами, планами та темами, сформульовано мету та завдання, предмет і об'єкт дослідження, охарактеризовано методи наукового пізнання, використані в дослідженні, визначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, охарактеризовано особистий внесок здобувача,

наведено відомості про апробацію матеріалів дисертації, анонсовано структуру дисертації, зазначено її загальний обсяг.

Перший розділ «Еволюція бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України» складається із шести підрозділів, у яких досліджуються основні етапи розвитку бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України на основі загальноцивілізаційного підходу до розвитку інституту соціального забезпечення на теренах України, джерела фінансування, принципи фінансування соціального забезпечення населення України, поняття «механізм правового регулювання бюджетного й позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України», суб'єкти фінансування соціального забезпечення населення України.

У підрозділі 1.1 «Фінансування соціального забезпечення населення в Україні: історіографія питання» розкривається історія становлення й розвитку інституту соціального забезпечення на теренах України. Дисертант пропонує таку періодизацію: 1) інститут соціальної опіки серед слов'янських племен, князя й церковно-монастирська форми фінансування нужденних за Києво-руської доби; 2) інституціоналізація соціального захисту на українських землях у складі Великого Князівства Литовського, Речі Посполитої та Росії (Московського царства й Російської імперії); 3) розвиток сфери соціального захисту на теренах Східної Галичини під владою Австрії та Австро-Угорської монархії у XVIII – на початку XX ст.; 4) соціальний захист населення за часів Української національно-визвольної революції 1917–1921 рр.; 5) становлення й розвиток концепції та інститутів соціального забезпечення в рамках національних квазідержавностей УСРР та УРСР (1918–1991 рр.); 6) розвиток інститутів соціального забезпечення й фінансування соціального забезпечення у рамках незалежної Української держави (від 1991 р.).

У підрозділі 1.2 «Джерела фінансування соціального забезпечення населення України» на основі дослідження наукових розробок правників аналізується поняття «джерела фінансування соціального забезпечення». Воно становить складну конструкцію, складові якої пропонується розуміти так: 1) соціальне забезпечення – як обумовлену законом або договором організаційно-правову, економічну діяльність уповноважених інститутів, спрямовану на матеріальне забезпечення, соціальне обслуговування осіб коштом спеціально створених фондів у випадку настання визначених законом або договором ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо); 2) фінансування соціального забезпечення – як врегульовану правовими нормами діяльність з виділення грошових коштів з централізованих і децентралізованих грошових фондів на умовах безповоротності й безвідплатності з метою покриття видатків на виконання завдань і заходів уповноважених інститутів, спрямованих на матеріальне забезпечення, соціальне обслуговування осіб коштом спеціально створених фондів у випадку настання

визначених законом або договором ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо).

Відтак, під поняттям «джерело фінансування соціального забезпечення» пропонується розуміти бюджетні та позабюджетні фонди грошових коштів, з яких виділяються на безповоротній та безоплатній основі грошові ресурси, які спрямовані на матеріальне забезпечення, соціальне обслуговування осіб у разі настання визначених законом або договором ризиків.

У підрозділі 1.3 «Принципи фінансування соціального забезпечення населення України» запропоновано перелік принципів фінансування соціального забезпечення із відмежуванням їх від суміжних принципів соціального забезпечення та фінансової діяльності держави. Принцип осмислюється як самостійна юридична категорія – теоретичне узагальнення найбільш загального, типового, того, що виражає закономірності існування й розвитку, ядро цілісного системного утворення.

При цьому, щодо сфери соціального забезпечення загалом і її фінансування зокрема визначено ієрархію цілей, яка включає загальні, головні, проміжні і поточні цілі, відтак зумовлює формулювання релевантних їй принципів. Загальною ціллю визнається досягнення такого стану суспільних відносин, при якому всі без виключення верстви населення повинні мати відповідний, нормативно закріплений ступінь соціального захисту, який відповідав би загальновизнаним міжнародним стандартам та мінімізував ризик потенційних соціальних конфліктів в цій сфері. Головні цілі соціального забезпечення та його фінансування спрямовані на вирішення концептуальних питань, пов'язаних з визначенням та конкретизацією соціальної політики держави, формуванням на її основі системи соціального захисту, її належного фінансування, побудови системи гарантування соціальних прав і свобод громадян, в тому числі з чітким визначенням відповідальності уповноважених суб'єктів і громадян в сфері соціального забезпечення. Проміжні цілі пов'язані з отриманням необхідних результатів, які б свідчили про ефективність та дієвість діяльності органів держави, їх представників, неурядових організацій в сфері соціального забезпечення, які б мали суттєве значення для діяльності системи соціального забезпечення на рівні окремого регіону чи окремої адміністративно-територіальної одиниці та відповідали реалізації загально-визначеної соціальної політики держави. Поточні цілі пов'язані з результативністю вирішення конкретних питань соціального забезпечення окремих громадян на основі належного комплексу організаційних та правових заходів.

У підрозділі 1.4 «Нормативно-правове забезпечення фінансування соціального захисту населення України» розглядається нормативно-правове забезпечення системи фінансування соціального захисту, яке знаходить своє відображення у конкретних нормативно-правових актах, якими визначаються моделі поведінки суб'єктів правовідносин у царині соціального забезпечення. Нормативно-правове регулювання фінансування соціального забезпечення являє

собою сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, які забезпечують належне функціонування та розвиток системи фінансування соціального забезпечення та визначають порядок такого фінансування, суб'єктний склад правовідносин, контроль та відповідальність за порушення у цій сфері тощо.

Дисертант пропонує таку класифікацію за групами нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення: 1) міжнародні нормативно-правові акти, що закріплюють стандарти соціальних і економічних прав: всесвітні (універсальні) й регіональні (зокрема європейські); 2) Конституція України та Закони України, що забезпечують конституційне право громадян на достатній життєвий рівень і регламентують загальні засади форм соціального забезпечення (т.зв. загальне законодавство); 3) нормативно-правові акти, що регулюють соціальне забезпечення окремих категорій осіб (спеціальне законодавство); 4) нормативно-правові акти, які регламентують умови та порядок формування та розподілу витратів на соціальне забезпечення (процесуальне законодавство). За стандартами Ради Європи і Європейського Союзу соціальне забезпечення належить до системи, яка включає, крім соціального забезпечення (через соціальне страхування), інші форми соціального захисту, зокрема державну соціальну допомогу, а також спеціальний і особливий (додатковий) соціальних захист для окремих категорій населення. При цьому в Україні все ще немає загального закону про соціальний захист населення.

Відтак, щодо кодифікації соціально-забезпечувального законодавства запропоновано розробити та прийняти міжгалузевий Соціальний кодекс України (т.зв. звід законів про соціальні права), який закріпив би соціальні права людей у сфері трудових, цивільних, житлових, податкових, соціально-забезпечувальних, освітніх, культурних відносин та охорони здоров'я. Оскільки ця сфера регулюється великою кількістю нормативно-правових актів, доцільно створити єдину державну систему соціального забезпечення шляхом кодифікації чинного законодавства на основі концепції соціальної стандартизації.

У підрозділі 1.5 *«Механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України»* розглядається застосування поняття «механізм» як родової наукової абстракції для характеристики бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення. При цьому констатується, що об'єктивовані на нормативному рівні механізми позитивного права – ще слабо вивчена правовою наукою реальність.

Фінансове забезпечення соціальної сфери в цілому розуміється як цілісна система організації фінансових відносин, яка включає відповідні форми, методи та інструменти їх реалізації в процесі мобілізації та розподілу фінансових ресурсів з метою створення умов для ефективного функціонування соціальної сфери в Україні на основі вирішення відповідних завдань, обумовлених соціальними функціями держави.

В результаті дослідження автор висновує таку дефініцію аналізованого явища: механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного

фінансування соціального забезпечення населення України – сукупність законодавчо закріплених елементів, за допомогою яких регулюється діяльність суб'єктів соціально-забезпечувальних відносин, що спрямована на належне бюджетне чи позабюджетне фінансування соціального забезпечення населення України.

У підрозділі 1.6 «Суб'єкти фінансування соціального забезпечення населення України» дисертант аналізує правовий статус, обсяг компетенції, повноваження й перелік суб'єктів фінансування соціального забезпечення населення України.

Щодо суб'єктів фінансування соціального забезпечення населення України пропонується наступна дефініція – це спеціальні суб'єкти, уповноважені державою, які згідно з покладеними на них повноваженнями перебувають у правовому зв'язку й реально взаємодіють із суб'єктами права на соціальне забезпечення (соціально-правоздатними суб'єктами) щодо фінансового забезпечення отримання належного соціально-правоздатним особам та адекватного соціальному ризику соціально-забезпечувального надання (виплат).

До суб'єктів фінансування соціального забезпечення належать: 1) суб'єкти, які здійснюють фінансування соціального забезпечення безумовно (обов'язково згідно з законодавством); 2) набувають галузеву правосуб'єктність добровільно. До першої групи відповідно до законодавства належать уповноважені державою органи, соціальні страхові фонди, спеціалізовані державні підприємства (установи чи організації), роботодавці. До другої групи (добровільних суб'єктів фінансування соціального забезпечення, які набувають галузевої правосуб'єктності у законодавчо встановлених випадках можливості їх участі в соціальному забезпеченні чи замовленні з боку держави) можуть належати органи місцевого самоврядування, недержавні й державні підприємства, установи й організації чи фізичні особи-підприємці.

При цьому наявність правового статусу суб'єкта права аж ніяк не свідчить про його фактичне існування як суб'єкта правовідносин. Так, правовий статус Накопичувального фонду України закріплено в Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (із 01.01.2004 р.), однак реального суб'єкта правовідносин пенсійного забезпечення, який би володів правосуб'єктністю цього фонду й міг би реалізовувати суб'єктивні права й обов'язки, досі не створено.

Другий розділ «Характеристика фондів фінансування соціального забезпечення населення України» складається із чотирьох підрозділів, у яких здійснюється огляд адміністративно-правового статусу й проблемних аспектів функціонування бюджетних і позабюджетних цільових фондів у системі фінансування соціального забезпечення населення України, а також пропонується система взаємопов'язаних із суміжними сферами суспільного життя заходів із вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України.

У підрозділі 2.1 «Бюджетні цільові фонди в системі фінансування

соціального забезпечення населення України» аналізується етимологія поняття «фонд», розглядається фондування як форма реалізації організаційних розподільчих грошових відносин, які виникають унаслідок планомірного утворення, розподілу, перерозподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів коштів, статус публічних фондів грошових коштів, державних фінансових фондів як особливої ланки фінансової системи держави. При цьому вказується, що фінансові ресурси місцевих органів влади створюються і у фондовій, і в нефондовій формах. Основними фінансовими фондами місцевих органів влади є місцеві бюджети, резервні, позабюджетні валютні та цільові фонди.

Залежно від покладених на них завдань (спрямування діяльності) бюджетні фонди грошових коштів класифікують на фонди 1) соціального спрямування; 2) економічного спрямування; 3) екологічного спрямування; 4) наукового спрямування; 5) іншого спрямування. Об'єктом уваги автора в контексті фінансування соціального забезпечення населення виступає Фонд соціального захисту інвалідів, який на безоплатній основі виконує певні функції держави – здійснює соціальний захист окремої категорії соціально незахищених верств населення. Було здійснено аналіз нормативного розуміння явища «інвалідності» в контексті міжнародних стандартів у сфері регулювання пов'язаних з інвалідністю проблем.

У підрозділі 2.2 *«Позабюджетні цільові фонди в системі фінансування соціального забезпечення населення України»* розглядаються державні позабюджетні цільові фонди як елемент державних фінансів, кошти держави, що формуються за рахунок відповідних податків, зборів, субсидій із Державного бюджету, знаходяться в розпорядженні центральних і місцевих органів влади і є складовою фінансових ресурсів місцевого рівня, мають цільове призначення і не включаються до Державного бюджету, розширюючи можливості державних органів влади в регулюванні суспільних процесів.

Держава делегувала частину повноважень у сфері соціального забезпечення цільовим страховим фондам загальнообов'язкового державного соціального страхування, які або безпосередньо надають соціальні виплати, або оплачують надання соціальних послуг, забезпечуючи безоплатний характер отримання їх належними отримувачами. Система державних фондів соціального страхування сьогодні включає Пенсійний фонд України, Фонд соціального страхування України, Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

У підрозділі 2.3 *«Зарубіжний досвід моделювання фондів фінансування соціального забезпечення»* крізь призму розуміння соціальної моделі як певного соціального ідеалу майбутнього, що втілює сукупність кінцевих цілей соціального розвитку, розглядається функціонування низки моделей (режимів добробуту), різних за обсягом певних пілг і обґрунтування права на їх отримання й фінансування: а) англосаксонська – ліберальна; б) північна – соціалістична;

в) континентально-європейська – корпоративна; г) середзем-номорська – корпоративна. Г. Еспінг-Андерсен виокремив три моделі держав загального добробуту: а) ліберально-англосаксонську; б) консервативно-корпоративну; в) соціал-демократичну. Фундаментальною концепцією еспінг-андерсенської класифікації держав загального добробуту є декомпозиція (decommodification), використовувана для оцінки соціального забезпечення незалежно від продиктованих (зумовлених) сучасним устроєм ринкових механізмів. Загалом під декомпозицією розуміють силу соціальних прав та міру імунізації (унезалежнення) громадян від ринкової залежності (детермінованості ринкових механізмів); громадяни вільні від ринкового примусу до праці. Дисертант, з огляду на те, що наукова дискусія щодо моделей держав загального добробуту вже вийшла за межі концепції «трьох світів» Еспінга-Андерсена, розглянув ще три моделі: а) державу загального добробуту в рамках спеціальних режимів перехідних країн Східної Європи, яку називають посткомуністичним консервативним корпоративізмом; б) сімейно-орієнтовану, конфуціанську модель Японії та нових індустріальних країн Східної Азії; в) південноєвропейську, а також особібно розглянув випадок «чилійського дива».

Ретроспективно проаналізовано історичні моделі соціальної політики як підґрунтя вищевказаних – «бісмарківську» й «бевериджську».

У *підрозділі 2.4 «Напрями вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України»* розглядаються умови створення дієвої національної системи соціального забезпечення, головні принципи державної політики в соціальній сфері, аналізуються концепції «соціального патерналізму», «патерналістичної соціальної держави», «людського капіталу», проблеми нормативно-правового забезпечення й фінансування соціальної сфери, концепції адміністративної реформи й реформи місцевого самоврядування, фінансової децентралізації, а також параметри соціальної сфери загалом і соціального забезпечення зокрема в ідеології лібертаріанства.

Автор убачає пріоритетними завданнями в соціальній сфері модернізацію системи соціального страхування з метою підвищення ефективності управління, вдосконалення механізму призначення страхових виплат, забезпечення фінансової стабільності фондів соціального страхування, вжиття заходів щодо посилення адресності надання пільг, тобто запровадження механізмів надання пільг окремим категоріям громадян за соціальною ознакою з урахуванням їх доходів.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що полягає в окресленні відмінностей між бюджетною і позабюджетною формами фінансування соціального забезпечення, дослідженні специфіки нормативно-правового регулювання й діяльності бюджетних і

позабюджетних фондів у системі фінансування соціального забезпечення, зокрема, його проблемних аспектів, виокремленні принципів фінансування соціального забезпечення населення, обґрунтуванні дефініції поняття «механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України», розробці низки напрямів вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України на основі розгляду наявних напрацювань у сфері соціального розвитку загалом і фінансування соціального забезпечення зокрема.

На підставі проведеного дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Запропоновано авторську періодизацію етапів розвитку інституту фінансування соціального забезпечення на теренах України: 1) Прообрази соціальної опіки серед слов'янських племен у формі родоплемінної й громадсько-общинної взаємодопомоги (відведення земель, приймацтво, громадська допомога, толоки), княжа й церковно-монастирська форми фінансування нужденних за Києво-Руської доби (VI-X ст.); 2) Інституціоналізація соціального захисту на українських землях у складі Великого Князівства Литовського, Речі Посполитої та Росії (Московського царства й Російської імперії) у монастирській, державній та світсько-доброчинних (приватних) формах; 3) Становлення інституту соціального забезпечення населення Східної Галичини під владою Австрії та Австро-Угорської монархії у XVIII – на початку XX ст.; 4) Соціальний захист населення за часів Української національно-визвольної революції 1917–1921 рр.; 5) Становлення й розвиток концепції та інститутів соціального забезпечення в рамках національних квазідержавностей УСРР та УРСР (1918–1991 рр.); 6) Розбудова інституту фінансування соціального забезпечення населення незалежної Української Республіки (від 1990 р. – до сьогодні).

2. Під поняттям «джерело фінансування соціального забезпечення» охарактеризовано бюджетні та позабюджетні фонди грошових коштів, з яких виділяються на безповоротній та безоплатній основі грошові ресурси, які спрямовані на матеріальне забезпечення, соціальне обслуговування осіб у разі настання визначених законом або договором ризиків. Спільними рисами для всіх джерел фінансування соціального забезпечення є: 1) соціальна спрямованість; 2) цільовий характер; 3) плановість; 4) правове регулювання формування і використання коштів.

3. Визначено перелік принципів фінансування соціального забезпечення: 1) компетентності та професіоналізму при формуванні фінансової бази соціального забезпечення; 2) врахування суспільної думки; 3) неухильного додержання існуючих соціальних стандартів; 4) врахування міжнародних стандартів соціального забезпечення, досвіду розвинутих країн світу в цій сфері; 5) державна підтримка та розвиток добровільних форм соціального забезпечення та благодійності; 6) гарантування формування належного обсягу та функціонування механізму розподілу відповідних фінансових ресурсів; 7) належної інформаційної забезпеченості щодо акумуляції та розподілу фінансових ресурсів у сфері

фінансового забезпечення; 8) недопущення волюнтаризму при розподілі і використанні відповідних фінансових ресурсів та проявів популізму при вирішенні питань фінансування сфери соціального забезпечення; 9) невідворотності відповідальності за правопорушення при фінансуванні сфери соціального забезпечення; 10) неухильного дотримання цільового характеру фінансування соціального забезпечення; 11) оптимального поєднання усіх джерел фінансування соціального забезпечення; 12) недопущення зловживання соціальними виплатами з боку їх отримувачів.

4. Нормативно-правове регулювання фінансування соціального забезпечення розглядається як сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, які забезпечують належне функціонування та розвиток системи фінансування соціального забезпечення та визначають порядок такого фінансування, суб'єктний склад правовідносин, контроль та відповідальність за порушення у цій сфері тощо. Здійснено класифікацію за групами нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення: 1) міжнародні нормативно-правові акти, що закріплюють стандарти соціальних і економічних прав: всесвітні (універсальні) й регіональні (зокрема європейські); 2) Конституція України та Закони України, що забезпечують конституційне право громадян на достатній життєвий рівень і регламентують загальні засади форм соціального забезпечення (т.зв. загальне законодавство); 3) нормативно-правові акти, що регулюють соціальне забезпечення окремих категорій осіб (спеціальне законодавство); 4) нормативно-правові акти, які регламентують умови та порядок формування та розподілу видатків на соціальне забезпечення (процесуальне законодавство).

5. Запропоновано дефініцію поняття «механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення»: сукупність законодавчо закріплених елементів, за допомогою яких регулюється діяльність суб'єктів соціально-забезпечувальних відносин, що спрямована на належне бюджетне чи позабюджетне фінансування соціального забезпечення населення України.

6. Визначено, що суб'єкти фінансування соціального забезпечення населення України: це спеціальні правосуб'єктні соціально зобов'язані органи, установи чи організації, уповноважені державою, які згідно з покладеними на них повноваженнями перебувають у правовому зв'язку й реально взаємодіють із суб'єктами права на соціальне забезпечення (соціально-правоздатними суб'єктами) щодо фінансового забезпечення отримання належного соціально-правоздатними особам та адекватного соціальному ризику соціально-забезпечувального надання (виплат). У результаті дослідження констатується, що коло суб'єктів фінансування соціального забезпечення охоплює: 1) державу; 2) уповноважених державою суб'єктів, що виступають від імені держави, втілюючи її соціальну політику в реальних правовідносинах та сприяють реалізації соціально-правоздатними особами права на соціальне забезпечення в межах нормативно визначеної компетенції; 3) спеціально створені державою або законодавчо

уповноважені для фінансового забезпечення соціально-правоможні суб'єкти; 4) суб'єктів недержавних організаційно-правових форм соціального забезпечення, які утворюються самостійно, вступають у правовідносини соціального забезпечення з дозволу держави або за визначеною в законодавстві вимогою: 4.1 суб'єктів господарювання, які надають послуги з посередництва в працевлаштуванні; 4.2 недержавні пенсійні фонди; 4.3 благодійні організації; 4.4 волонтерів; 4.5 страхові організації; 4.6 органи місцевого самоврядування; 4.7 роботодавців; 4.8 фізичних осіб, які відповідно до правових норм є правосуб'єктними у сфері соціального забезпечення (фізичних осіб-підприємців, які відповідають критеріям діяльності суб'єктів, що надають соціальні послуги, а також фізичних осіб, які надають соціальні послуги).

7. Фондування розглянуто як форму реалізації організаційних розподільчих грошових відносин, що виникають унаслідок планомірного утворення, розподілу, перерозподілу й використання централізованих і децентралізованих фондів коштів. Автор обґрунтовує об'єктивну необхідність функціонування державних фондів цільового спрямування. Підкреслюється специфіка позабюджетних фондів – чітке закріплення дохідних джерел і, як правило, їх суворе цільове використання для реалізації конституційних прав громадян на пенсійне забезпечення, соціальне страхування, охорону здоров'я.

8. Аргументовано, що модель фінансування соціального забезпечення населення – комплекс ідей та положень, які дають змогу визначити оптимальне поєднання різних елементів бюджетного та позабюджетного фінансування забезпечення певних стандартів життя кожної людини в умовах дії соціальних ризиків. У межах дослідження було зосереджено увагу на двох моделях, які часто опиняються за межами «класичних» класифікацій – східноєвропейській (посткомуністичній) перехідного типу й конфуціанській (східноазіатській), а також окремо розглянуто кейс «чилійського дива».

9. У процесі дослідження було сформульовано напрями вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України:

– законодавче унеможливлення ревізії законами про Державний бюджет України різноманітних заходів соціального забезпечення шляхом внесення відповідного положення до Конституції України;

– формування Національного реєстру суб'єктів надання соціальних послуг і розробка бази даних потенційних одержувачів соціальної допомоги (бенефіціарів соціальних послуг) із використанням непрямих методів оцінювання доходів громадян та досліджень щодо наявності індивідуальних потреб у відповідній соціальній підтримці (або введенням соціальних паспортів родини та (або) домогосподарства) для переходу до визначення обсягів фінансування соціальних послуг з огляду на реальну кількість споживачів, які потребують допомоги, й приведення обсягів коштів, закладених у розрахунки міжбюджетних трансфертів вивірнювання, у відповідність до запиту місцевих бюджетів;

– запровадження апробованих на практиці підходів до визначення

загального обсягу видатків державного бюджету на фінансування пільг;

– спрямування більшої частини бюджетного фінансування на безпосереднє надання соціальних послуг конкретним особам і сім'ям, які їх потребують (адресний характер соціального забезпечення незахищених верств населення);

– перехід до комплексної системи відображення усіх видатків на соціальний захист населення, у т.ч. відповідних субвенцій із державного бюджету, у вигляді бюджетних програм шляхом застосування програмно-цільового методу бюджетування на всіх ланках бюджетної системи держави (що передбачає розроблення і реалізацію бюджетних програм, орієнтованих на конкретний результат із використанням індикаторів їх виконання для оцінки ефективності проведених видатків; орієнтується на надання якомога більшого обсягу соціальних послуг населенню на одиницю витрачених грошових коштів; демонструє стандарт послугу відповідно до пріоритетів людського розвитку;

– впровадження довгострокових демографічних прогнозів до бюджетного прогнозування;

– запровадження методу соціального бюджетування в управлінні державними соціальними гарантіями на національному й регіональному рівнях згідно з запропонованою Міжнародною організацією праці методологією розроблення національної моделі соціального бюджету зі створенням у складі органів місцевого самоврядування спеціалізованих міжвідомчих органів для складання, фінансування та інформаційно-контрольного супроводу реалізації довгострокових проектів соціальної сфери;

– децентралізація системи надання соціальних послуг: перехід від централізованого регламентування видатків місцевих бюджетів до встановлення мінімальних стандартів надання послуг власними коштами місцевих бюджетів або із застосуванням міжбюджетних трансфертів;

– розробка й прийняття нормативно-правового акта (закону), який би чітко розмежував функції фінансування соціального захисту населення із закріпленням переліку надаваних коштом бюджету соціальних послуг з урахуванням стандартів надання відповідних послуг на кожному ієрархічному рівні (державна, регіон, район, громада);

– перетворення міжбюджетних трансфертів на програмні середньострокові видатки у вигляді спеціальних бюджетних програм і загальних програм розв'язання масштабних соціальних проблем;

– з метою забезпечення своєчасного та повного фінансування з державного бюджету заходів із підтримки сімей із дітьми визначити Міністерство соціальної політики України повноважним суб'єктом визначення обсягів відповідних цільових субвенцій;

– практичне планування органами місцевого самоврядування, яким делеговані відповідні повноваження, видатків на надання пільг на засадах оптимізації, без централізовано розрахованих показників;

– конкретизація повноважень органів місцевого самоврядування в частині

реалізації заходів по галузях бюджетної сфери та запровадженні чітких критеріїв для визначення об'єктів фінансування (видів соціальних послуг і суб'єктів їх надання) відповідно до місцевих потреб;

– передання відомчих закладів соціально-культурної сфери в підпорядкування місцевим радам із закріпленням релевантних фінансових ресурсів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кропивницький М. О. Про поняття джерел фінансування соціального забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Зб. наук. праць. Серія: Юридичні науки. Львів, 2016. № 850. С. 39–47.

2. Кропивницький М. О. Про принципи фінансування соціального забезпечення. *Вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Політологія. Соціологія. Право. Зб. наук. праць. 2016. № 1/2 (29/30). С. 164–172.

3. Кропивницький М. О. Правові засади фінансування соціального забезпечення в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018, В. 6, Т. 2. С. 80–85.

4. Кропивницький М. О., Альберда Т. Г. Про механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України. *Науковий юридичний журнал «Правові новели»*. 2018. № 6. С. 148–154.

5. Кропивницький М. О. Деякі напрямки вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний бюлетень*. 2018. № 7. С. 84–91.

6. Кропивницький М. О. Фонд соціального захисту інвалідів як основа фондів соціального забезпечення населення України: адміністративно-правова характеристика. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. С. 52–57.

7. Kropyvnytskyi M. O. Legal framework of funding of social security. *Visegrad journal on human rights*. 2018. № 6 (vol. 2). P. 145–150.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Кропивницький М. О. Про юридичну відповідальність за порушення бюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України. *Актуальні питання кримінального права, кримінального процесу та криміналістики» (на вшанування пам'яті Ганса Гросса): тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 29 січня 2016 р.)*. Львів: Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2016. С. 22–24.

9. Кропивницький М. О. Про нормативно-правову основу фінансування соціального забезпечення громадян України. *Теорія та практика сучасної юриспруденції*: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції (15 жовтня

2016 р., м. Харків). Харків: ФОП Бровін О.В., 2016. С. 174–177.

10. Кропивницький М. О. Інформаційні технології у сфері фінансування соціального забезпечення громадян України: сучасний стан та перспективи розвитку. *IT право: проблеми і перспективи розвитку в Україні*: збірник матеріалів науково-практичної конференції (18 листопада 2016 р., м. Львів). Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 92–98.

11. Кропивницький М. О. Принципи фінансування сфери соціального забезпечення населення в Україні. *Сучасне державотворення та правотворення: питання теорії та практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 7–8 грудня 2018 р.). Одеса: ГО «Причорноморська фундація права», 2018. Ч. 2. С. 58–61.

АНОТАЦІЯ

Кропивницький М. О. Бюджетне та позабюджетне фінансування соціального забезпечення громадян України: адміністративно-правовий аспект. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерство освіти і науки України, Львів, 2020.

Дисертацію присвячено комплексному науковому дослідженню адміністративно-правового аспекту бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення громадян України.

У дослідженні розглядається адміністративно-правовий статус соціальних фондів як інституційної складової соціальної сфери. Автором уперше в фаховій літературі запропоновано дефініцію поняття «механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України». Здійснено класифікацію суб'єктів фінансування соціального забезпечення населення України й підкреслено доцільність виокремлення держави як окремого суб'єкта.

У дисертації окреслюється низка напрямків вдосконалення фінансування соціального забезпечення населення України шляхом законодавчих та адміністративних змін.

Ключові слова: бюджетне фінансування соціального забезпечення, бюджетні цільові фонди, механізм правового регулювання бюджетного та позабюджетного фінансування соціального забезпечення населення України, моделювання фондів фінансування соціального забезпечення, позабюджетні цільові фонди, позабюджетне фінансування соціального забезпечення, соціальне забезпечення, фінансування соціального забезпечення.

АННОТАЦИЯ

Кропивницький Н. А. Бюджетное и внебюджетное финансирование социального обеспечения граждан Украины: административно-правовой аспект. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Национальный университет «Львовская политехника» Министерство образования и науки Украины, Львов, 2020.

Диссертация посвящена комплексному научному исследованию административно-правового аспекта бюджетного и внебюджетного финансирования социального обеспечения граждан Украины.

В исследовании рассматривается административно-правовой статус социальных фондов как институциональной составляющей социальной сферы. Автором впервые в профессиональной литературе предложено определение понятия «механизм правового регулирования бюджетного и внебюджетного финансирования социального обеспечения населения Украины». Осуществлена классификация субъектов финансирования социального обеспечения населения Украины и подчеркнута целесообразность выделения государства как отдельного субъекта.

В диссертации определяется ряд направлений совершенствования финансирования социального обеспечения населения Украины путем законодательных и административных изменений.

Ключевые слова: бюджетные целевые фонды, бюджетное финансирование социального обеспечения, внебюджетные целевые фонды, внебюджетное финансирование социального обеспечения, механизм правового регулирования бюджетного и внебюджетного финансирования социального обеспечения населения Украины, моделирование фондов финансирования социального обеспечения, социальное обеспечение, финансирование социального обеспечения.

ANNOTATION

Kropyvnytskyi M. O. Budgetary and extra-budgetary funding of social security of citizens of Ukraine: administrative law aspect. – Printed as a manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; finance law; information law». – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv, 2020.

The dissertation is devoted to the complex scientific research of administrative law aspect of budget and extra-budget funding of social security of

citizens of Ukraine, the mechanism of the legislative regulation of the relevant funding and history of national and international activities in the sphere of social security funding modelling.

The social security occupies one of the key places in the system of social activities on the citizens' material supply due to emergence of the social risks, defined by the regulations, and its ultimate objective is minimization of losses (damages) from their emergence through development of compensation mechanisms and, consequently, assurance of opportunity for unrestrained self-development and realization, by every person, of socially important aspects of his/her potential. Through the institute of social security, the state as a subject of public law performs its social function by making expenses of social purpose. Therefore, the administering of social security funding on the grounds of sustainability and justified distribution of the limited financial resources is a priority element of the administrative law regulation in the explored sphere of social relations.

The research specifies an administrative law status of social funds of financial resources as an institutional element of the social sphere and social security development. The conceptual theoretical and practical general conclusions, developed in the course of research, especially in the conditions with no mechanism of funding and functioning of social institutions in the united territorial communities, may serve a route indicator for improvement of social services administrating, social security funding, increased efficiency of application of funds of all budget levels.

The general civilizational approach, to development of the social security institute of Ukraine, was taken as a basis for analysis of its major development. The author reviews the administrative law status and problematic aspects of budget and extra-budget special-purpose funds functioning in the system of funding of social security of population of Ukraine. The system of activities, interrelated with neighboring spheres of social life, on improvement of funding of social security of population of Ukraine from the viewpoint of transition to new quality of human capital development with simultaneous elimination of conservative and tutelary thinking pattern rudiments, inherited after the command and administrative system, peculiar to considerable part of the population of Ukraine, was suggested.

The author finds out the differences between budget and extra-budget forms of funding of social security, explores the peculiarities of standard and legislative regulation and activity of budget and extra-budget funds in the system of funding of social security, and namely, its problematic aspects. The social security funds funding modelling is considered in the framework of extensive material of the works of western scientific community with adjustment to the changing global development trends. Therefore, the author, having considered the best achievements in the sphere of social development in general and funding of social security in particular, outlines a range of directions for improvement of funding of social security of population of Ukraine by means of legislative changes, introduction of preventive mechanism of early detection of vulnerability and prevention of social risks, deinstitutionalization

of the social services system, introduction of the state standards of social services, development of system for their monitoring and assessment, further assurance of optimized division of powers between local governmental bodies and bodies of executive power, their efficient interaction, better administration of social services and efficient use of budget costs at all levels.

Key words: social security, funding of social security, budget funding of social security, extra-budget funding of social security, mechanism of legislative regulation of budget and extra-budget funding of social security of population of Ukraine, budget special-purpose funds, extra-budget special-purpose funds, social security funding funds modelling.

Підписано до друку 1.12.2020 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 1,9.
Зам. № 3. Наклад 100 пр.

Надруковано в «Видавництво Людмила».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ДК № 5303 від 02.03.2017.
«Видавництво Людмила»
03148, Київ, а/с 115.
Тел./факс: + 38 050 469 7485, 068 340 8332
E-mail: lesya3000@ukr.net